

ISSN 2518-1467 (Online),
ISSN 1991-3494 (Print)

«ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ҰЛТТЫҚ ҒЫЛЫМ АКАДЕМИЯСЫ» РҚБ
«ХАЛЫҚ» ЖҚ

Х А Б А Р Ш Ы С Ы

ВЕСТНИК

РОО «НАЦИОНАЛЬНОЙ
АКАДЕМИИ НАУК
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН»
ЧФ «Халық»

THE BULLETIN

OF THE ACADEMY OF SCIENCES
OF THE REPUBLIC OF
KAZAKHSTAN
«Halyk» Private Foundation

PUBLISHED SINCE 1944

2 (408)

MARCH – APRIL 2024

ALMATY, NAS RK

В 2016 году для развития и улучшения качества жизни казахстанцев был создан частный Благотворительный фонд «Халык». За годы своей деятельности на реализацию благотворительных проектов в областях образования и науки, социальной защиты, культуры, здравоохранения и спорта, Фонд выделил более 45 миллиардов тенге.

Особое внимание Благотворительный фонд «Халык» уделяет образовательным программам, считая это направление одним из ключевых в своей деятельности. Оказывая поддержку отечественному образованию, Фонд вносит свой посильный вклад в развитие качественного образования в Казахстане. Тем самым способствуя росту числа людей, способных менять жизнь в стране к лучшему – профессионалов в различных сферах, потенциальных лидеров и «великих умов». Одной из значимых инициатив фонда «Халык» в образовательной сфере стал проект *Ozgeris powered by Halyk Fund* – первый в стране бизнес-инкубатор для учащихся 9-11 классов, который помогает развивать необходимые в современном мире предпринимательские навыки. Так, на содействие малому бизнесу школьников было выделено более 200 грантов. Для поддержки талантливых и мотивированных детей Фонд неоднократно выделял гранты на обучение в Международной школе «Мирас» и в *Astana IT University*, а также помог казахстанским школьникам принять участие в престижном конкурсе «*USTEM Robotics*» в США. Авторские работы в рамках проекта «Тәлімгер», которому Фонд оказал поддержку, легли в основу учебной программы, учебников и учебно-методических книг по предмету «Основы предпринимательства и бизнеса», преподаваемого в 10-11 классах казахстанских школ и колледжей.

Помимо помощи школьникам, учащимся колледжей и студентам Фонд считает важным внести свой вклад в повышение квалификации педагогов, совершенствование их знаний и навыков, поскольку именно они являются проводниками знаний будущих поколений казахстанцев. При поддержке Фонда «Халык» в южной столице был организован ежегодный городской конкурс педагогов «*Almaty Digital Ustaz*».

Важной инициативой стал реализуемый проект по обучению основам финансовой грамотности преподавателей из восьми областей Казахстана, что должно оказать существенное влияние на воспитание финансовой

грамотности и предпринимательского мышления у нового поколения граждан страны.

Необходимую помощь Фонд «Халык» оказывает и тем, кто особенно остро в ней нуждается. В рамках социальной защиты населения активно проводится работа по поддержке детей, оставшихся без родителей, детей и взрослых из социально уязвимых слоев населения, людей с ограниченными возможностями, а также обеспечению нуждающихся социальным жильем, строительству социально важных объектов, таких как детские сады, детские площадки и физкультурно-оздоровительные комплексы.

В копилку добрых дел Фонда «Халык» можно добавить оказание помощи детскому спорту, куда относится поддержка в развитии детского футбола и карате в нашей стране. Жизненно важную помощь Благотворительный фонд «Халык» оказал нашим соотечественникам во время недавней пандемии COVID-19. Тогда, в разгар тяжелой борьбы с коронавирусной инфекцией Фонд выделил свыше 11 миллиардов тенге на приобретение необходимого медицинского оборудования и дорогостоящих медицинских препаратов, автомобилей скорой медицинской помощи и средств защиты, адресную материальную помощь социально уязвимым слоям населения и денежные выплаты медицинским работникам.

В 2023 году наряду с другими проектами, нацеленными на повышение благосостояния казахстанских граждан Фонд решил уделить особое внимание науке, поскольку она является частью общественной культуры, а уровень ее развития определяет уровень развития государства.

Поддержка Фондом выпуска журналов Национальной Академии наук Республики Казахстан, которые входят в международные фонды Scopus и WoS и в которых публикуются статьи отечественных ученых, докторантов и магистрантов, а также научных сотрудников высших учебных заведений и научно-исследовательских институтов нашей страны является не менее значимым вкладом Фонда в развитие казахстанского общества.

С уважением, Благотворительный Фонд «Халык»!

БАС РЕДАКТОР:

ТҮЙМЕБАЕВ Жансейіт Қансейітұлы, филология ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА құрметті мүшесі, Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің ректоры (Алматы, Қазақстан)

ҒАЛЫМ ХАТШЫ:

ӘБІЛҚАСЫМОВА Алма Есімбекқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Абай атындағы ҚазҰПУ Педагогикалық білімді дамыту орталығының директоры (Алматы, Қазақстан), **Н = 2**

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ:

САТЫБАЛДЫ Әзімхан Әбілқайырұлы, экономика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Экономика институтының директоры (Алматы, Қазақстан), **Н = 5**

САПАРБАЕВ Әбдіжапар Жұманұлы, экономика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА құрметті мүшесі, Халықаралық инновациялық технологиялар академиясының президенті (Алматы, Қазақстан), **Н = 6**

ЛУКЪЯНЕНКО Ирина Григорьевна, экономика ғылымдарының докторы, профессор, «Киево-Могилян академиясы» ұлттық университетінің кафедра меңгерушісі (Киев, Украина), **Н=2**

ШИШОВ Сергей Евгеньевич, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, К. Разумовский атындағы Мәскеу мемлекеттік технологиялар және менеджмент университетінің кәсіптік білім берудің педагогикасы және психологиясы кафедрасының меңгерушісі (Мәскеу, Ресей), **Н = 4**

СЕМБИЕВА Ләззат Мыктыбекқызы, экономика ғылымдарының докторы, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің профессоры (Нұр-Сұлтан, Қазақстан), **Н = 3**

АБИЛЬДИНА Салтанат Қуатқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университеті педагогика кафедрасының меңгерушісі (Қарағанды, Қазақстан), **Н = 3**

БУЛАТБАЕВА Күлжанат Нурымжанқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Б. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясының бас ғылыми қызметкері (Нұр-Сұлтан, Қазақстан), **Н = 2**

РЫЖАКОВ Михаил Викторович, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Ресей білім академиясының академигі, «Білім берудегі стандарттар және мониторинг» журналының бас редакторы (Мәскеу, Ресей), **Н=2**

ЕСІМЖАНОВА Сайра Рафихевна, экономика ғылымдарының докторы, Халықаралық бизнес университетінің профессоры, (Алматы, Қазақстан), **Н = 3**

«Қазақстан Республикасы Ұлттық ғылым академиясы РҚБ-нің Хабаршысы».

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Меншіктенуші: «Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы» РҚБ (Алматы қ.). Қазақстан Республикасының Ақпарат және коммуникациялар министрлігінің Ақпарат комитетінде 12.02.2018 ж. берілген

№ 16895-Ж мерзімдік басылым тіркеуіне қойылу туралы куәлік.

Тақырыптық бағыты: *әлеуметтік ғылымдар саласындағы зерттеулерге арналған.*

Мерзімділігі: жылына 6 рет.

Тиражы: 300 дана.

Редакцияның мекен-жайы: 050010, Алматы қ., Шевченко көш., 28, 219 бөл., тел.: 272-13-19

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© «Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы» РҚБ, 2024

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

ТУЙМЕБАЕВ Жансеит Кансеитович, доктор филологических наук, профессор, почетный член НАН РК, ректор Казахского национального университета им. аль-Фараби (Алматы, Казахстан)

УЧЕНЫЙ СЕКРЕТАРЬ:

АБЫЛКАСЫМОВА Алма Есимбековна, доктор педагогических наук, профессор, академик НАН РК, директор Центра развития педагогического образования КазНПУ им. Абая (Алматы, Казахстан), **Н = 2**

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

САТЫБАЛДИН Азимхан Абылкаирович, доктор экономических наук, профессор, академик НАН РК, директор института Экономики (Алматы, Казахстан), **Н = 5**

САПАРБАЕВ Абдижапар Джуманович, доктор экономических наук, профессор, почетный член НАН РК, президент Международной академии инновационных технологий (Алматы, Казахстан), **Н = 6**

ЛУКЪЯНЕНКО Ирина Григорьевна, доктор экономических наук, профессор, заведующая кафедрой Национального университета «Киево-Могилянская академия» (Киев, Украина), **Н = 2**

ШИШОВ Сергей Евгеньевич, доктор педагогических наук, профессор, заведующий кафедрой педагогики и психологии профессионального образования Московского государственного университета технологий и управления имени К. Разумовского (Москва, Россия), **Н = 4**

СЕМБИЕВА Лязат Мыктыбековна, доктор экономических наук, профессор Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева (Нур-Султан, Казахстан), **Н = 3**

АБИЛЬДИНА Салтанат Куатовна, доктор педагогических наук, профессор, заведующая кафедрой педагогики Карагадинского университета имени Е.А.Букетова (Караганда, Казахстан), **Н=3**

БУЛАТБАЕВА Кулжанат Нурымжановна, доктор педагогических наук, профессор, главный научный сотрудник Национальной академии образования имени Ы. Алтынсарина (Нур-Султан, Казахстан), **Н = 3**

РЫЖАКОВ Михаил Викторович, доктор педагогических наук, профессор, академик Российской академии образования, главный редактор журнала «Стандарты и мониторинг в образовании» (Москва, Россия), **Н=2**

ЕСИМЖАНОВА Сайра Рафихевна, доктор экономических наук, профессор Университета международного бизнеса (Алматы, Казахстан), **Н = 3**

«Вестник РОО «Национальной академии наук Республики Казахстан».

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Собственник: РОО «Национальная академия наук Республики Казахстан» (г. Алматы).
Свидетельство о постановке на учет периодического печатного издания в Комитете информации Министерства информации и коммуникаций и Республики Казахстан № **16895-Ж**, выданное 12.02.2018 г.

Тематическая направленность: *посвящен исследованиям в области социальных наук.*

Периодичность: 6 раз в год.

Тираж: 300 экземпляров.

Адрес редакции: 050010, г. Алматы, ул. Шевченко, 28, ком. 219, тел. 272-13-19

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© РОО «Национальная академия наук Республики Казахстан», 2024

EDITOR IN CHIEF:

TUIMEBAYEV Zhansait Kanseitovich, Doctor of Philology, Professor, Honorary Member of NAS RK, Rector of Al-Farabi Kazakh National University (Almaty, Kazakhstan).

SCIENTIFIC SECRETARY:

ABYLKASSYMOVA Alma Esimbekovna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Executive Secretary of NAS RK, President of the International Academy of Innovative Technology of Abai Kazakh National Pedagogical University (Almaty, Kazakhstan), **H = 2**

EDITORIAL BOARD:

SATYBALDIN Azimkhan Abilkairovich, Doctor of Economics, Professor, Academician of NAS RK, Director of the Institute of Economics (Almaty, Kazakhstan), **H = 5**

SAPARBAYEV Abdizhapar Dzhumanovich, Doctor of Economics, Professor, Honorary Member of NAS RK, President of the International Academy of Innovative Technology (Almaty, Kazakhstan) **H = 4**

LUKYANENKO Irina Grigor'evna, Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of the National University "Kyiv-Mohyla Academy" (Kiev, Ukraine) **H = 2**

SHISHOV Sergey Evgen'evich, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Pedagogy and Psychology of Professional Education of the Moscow State University of Technology and Management named after K. Razumovsky (Moscow, Russia), **H = 6**

SEMBIEVA Lyazzat Maktybekova, Doctor of Economic Science, Professor of the L.N. Gumilyov Eurasian National University (Nur-Sultan, Kazakhstan), **H = 3**

ABILDINA Saltanat Kuatovna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Pedagogy of Buketov Karaganda University (Karaganda, Kazakhstan), **H = 3**

BULATBAYEVA Kulzhanat Nurymzhanova, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Chief Researcher of the National Academy of Education named after Y. Altynsarın (Nur-Sultan, Kazakhstan), **H = 2**

RYZHAKOV Mikhail Viktorovich, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, academician of the Russian Academy of Education, Editor-in-chief of the journal «Standards and monitoring in education» (Moscow, Russia), **H = 2**

YESSIMZHANOVA Saira Rafikhevna, Doctor of Economics, Professor at the University of International Business (Almaty, Kazakhstan), **H = 3**.

Bulletin of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan.

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Owner: RPA «National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan» (Almaty). The certificate of registration of a periodical printed publication in the Committee of information of the Ministry of Information and Communications

of the Republic of Kazakhstan **No. 16895-Ж**, issued on 12.02.2018.

Thematic focus: *it is dedicated to research in the field of social sciences.*

Periodicity: 6 times a year.

Circulation: 300 copies.

Editorial address: 28, Shevchenko str., of. 220, Almaty, 050010, tel. 272-13-19

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, 2024

BULLETIN OF NATIONAL ACADEMY OF
SCIENCES OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN
ISSN 1991-3494
Volume 2. Number 408 (2024), 520–533
<https://doi.org/10.32014/2024.2518-1467.738>

IRSTI 06.71.09
UDC 338.47

© **Zh. Kenzhebay^{1*}, G. Mussaeva², B. Nurmaganbetova³, A. Mahfudz⁴, 2024**

¹Farabi University, Kazakhstan, Almaty;

²Dulati University, Kazakhstan, Taraz;

³Korkyt Ata University, Kazakhstan, Kyzylorda;

⁴University of Darussalam Gontor, Indonesia, Demangan.

E-mail: zhanetta.kenzhebay@mail.ru

OPTIMIZING THE TRANSPORT AND LOGISTICS INFRASTRUCTURE TO INCREASE THE TRANSIT POTENTIAL OF INTERNATIONAL CORRIDORS

Kenzhebay Zhanetta Zhanabaykyzy — Doctoral student in the specialty "Logistics" of the Al-Farabi Kazakh National University, Faculty of High School of Economics and Business, Almaty, 050000, Republic of Kazakhstan

E-mail: zhanetta.kenzhebay@mail.ru. <https://orcid.org/0009-0000-8630-0917>;

Mussaeva Gulnar — candidate of Economic Sciences, associate Professor of the Department of Economics and management of Dulati University 080000, Republic of Kazakhstan, Tolebi 60

E-mail: Gulnar_aru71@list.ru. <https://orcid.org/0000-0001-9017-3359>;

Nurmaganbetova Begzat — candidate of economic Sciences, Associate Professor education program "Finance, Accounting and Audit". Korkyt Ata University. 120000, Republic of Kazakhstan, Kyzylorda, 29A Aiteke Bi Street

E-mail: nbegzat@mail.ru. <https://orcid.org/0000-0002-8661-2555>;

Mahfudz Affandi Akhmad — PhD, Professor University of Darussalam Gontor Indonesia. 63471, Jl. Raya Siman, Dusun I, Demangan, Kec. Siman, Kabupaten Ponorogo, Jawa Timur

E-mail: affandi@unida.gontor.ac.id. <https://orcid.org/0000-0002-0806-8347>.

Abstract. This article discusses the issues of optimizing transport and logistics infrastructure to increase the transit potential of international corridors. The purpose of the scientific research is to assess the main elements of transport infrastructure, the main method of assessing the functionality of the transport-logistics complex - the LPI index, to evaluate the composition of the LPI indicators in Kazakhstan, the dynamics of changes in LPI indicators in the Republic of Kazakhstan, and to develop a methodology for preparing a comprehensive action plan for improving the LPI in the Republic of Kazakhstan, based on mechanisms that cannot be manipulated by organizational systems, for managing logistical processes in the supply chain. Accordingly, the main events of optimizing the transport-logistics infrastructure service were defined. In the modern global market, business is undergoing significant changes. The processes of globalization, integration of logistics, and development

of information and communication tools are leading to a modern restructuring of the international trade model. Transport being the "blood circulation system" of the economy, fundamentally determines the pace of economic advancement of a country. The article proposes recommendations for optimizing the transport-logistics infrastructure with the aim of increasing the transit potential of international corridors: optimizing the supply chain (supply chain management, SCM); joint implementation of "point" projects for the development of infrastructure; directions of improving transportation laws; works on improving the safety of cargo and passenger transportation; implementation of "green" technologies and compliance with ecological standards; specifying actions for international transport integration and development of transport corridors. An assessment was given to the methodology for preparing a comprehensive plan for improving LPI indicators in the Republic of Kazakhstan and the dynamics of changes in LPI indicators. As a result of new proposals for optimizing transport-logistics infrastructure to increase the modern transit potential of international corridors, further scientific research work is required.

Keywords: transportation, logistics, transit, manipulation, supply chain, hub, warehouse, e-network, international trade, communication

© Ж.Ж. Кенжебай^{1*}, Г.К. Мусаева², Б.К. Нурмаганбетова³,
А.А. Махфуд⁴, 2024

¹Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті, Қазақстан, Алматы;

²М.Х. Дулати атындағы Тараз өңірлік университеті, Қазақстан, Тараз;

³Қорқыт Ата ат. Қызылорда университеті, Қазақстан, Қызылорда;

⁴Даруссалама Гонтора университеті, Индонезия, Деманган.

E-mail: zhanetta.kenzhebay@mail.ru

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ДӘЛІЗДЕРДІҢ ТРАНЗИТТІК ӘЛЕУЕТІН АРТТЫРУ ҮШІН КӨЛІК-ЛОГИСТИКАЛЫҚ ИНФРАҚҰРЫЛЫМДЫ ОҢТАЙЛАНДЫРУ

Кенжебай Жанетта Жаңабайқызы — әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті, Экономика және бизнес жоғары мектебі факультетінің «Логистика» мамандығының докторанты, Алматы, 050000, Қазақстан Республикасы

E-mail: zhanetta.kenzhebay@mail.ru, <https://orcid.org/0009-0000-8630-0917>;

Мусаева Гульнар Қудайбергеновна — экономика ғылымдарының кандидаты, М.Х. Дулати атындағы Тараз өңірлік университеті «Экономика және менеджмент» кафедрасының қауымдастырылған профессоры. 080000, Қазақстан Республикасы, Тараз қ., Төлеби б/о

E-mail: Gulnar_aru71@list.ru, <https://orcid.org/0000-0001-9017-3359>;

Нурмаганбетова Бегзат Кошеровна — э.ғ.к., Қорқыт Ата атындағы Қызылорда университеті «Қаржы, есеп және аудит» білім беру бағдарламасының қауымдастырылған профессоры. 120000, Қазақстан Республикасы, Қызылорда қ., Әйтеке би 29а

E-mail: nbegzat@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-8661-2555>;

Махфудз Аффанди Ахмет — PhD, Даруссалама Гонтора университетінің профессоры, Индонезия. 63471, Дж.Л. Рая Симан, Дусун I, Деманган, округ. Симан, понорого регрессиясы, Шығыс Ява

E-mail: affandi@unida.gontor.ac.id, <https://orcid.org/0000-0002-0806-8347>.

Аннотация. Бұл мақалада халықаралық дәліздердің транзиттік әлеуетін арттыру үшін көлік-логистикалық инфрақұрылымды оңтайландырудың мәселелері қарастырылған. Ғылыми-зерттеудің мақсаты – көлік инфрақұрылымының негізгі элементтерін, көлік-логистикалық кешеннің қызметін бағалаудың негізгі әдісі — LPI көрсеткішінің құрамын бағалауды, Қазақстандағы LPI көрсеткіштерінің өзгеру серпінін, Қазақстан Республикасындағы LPI жетілдіру бойынша кешенді іс-шаралар жоспарын әзірлеудің әдістемесін, ұйымдық жүйелердің манипуляцияланбайтын механизмдеріне негізделген жеткізу тізбегіндегі логистикалық үдерістерді басқаруды анықтау болып табылады. Аталған мақсатқа сәйкес көлік-логистикалық инфрақұрылымды оңтайландыру қызметінің негізгі іс-шаралары айқындалды. Қазіргі таңда халықаралық нарықтық бизнес үлкен өзгерістерге ұшырап отырғынақиқат. Жаһандану үрдістері, логистиканың интеграциялануы, ақпараттық-коммуникация құралдарының дамуы халықаралық сауда үлгісінің заманауи қайта құрылымдануына алып келуде. Көлік экономиканың «Қан айналымы жүйесі» болғандықтан, ол негізінен елдің экономикалық өркендеу қарқынын айқындайды. Халықаралық дәліздердің транзиттік әлеуетін арттыру мақсатында көлік-логистикалық инфрақұрылымды оңтайландыру мақсатында келесі ұсыныстар: жеткізу тізбегін оңтайландыру бойынша (жеткізу тізбегін басқару, SCM); көлікті дамытудың «нүктелік» жобаларын бірлесіп жүзеге асыру инфрақұрылымын дамыту жолдары; көлік бойынша заңнаманы жетілдіру бағыттары; жүктер мен жолаушыларды тасымалдау қауіпсіздігін жетілдіру жұмыстары; «Жасыл» технологияларды енгізу және экологиялық стандарттарды сақтау шаралары; халықаралық көліктік интеграция және көлік дәліздерін дамыту іс-шаралары нақтыланды. Қазақстан Республикасында LPI көрсеткіштерінің өзгеру серпініне және LPI көрсеткіштерін жетілдіруге негізделген кешенді іс-шаралар жоспарын әзірлеудің әдістемесіне баға берілді. Бүгінгі таңда халықаралық дәліздердің заманауи транзиттік әлеуетін арттыру бағытында көлік-логистикалық инфрақұрылымды оңтайландырудың жаңа ұсыныстардың нәтижесінде, әлі де ғылыми-зерттеу жұмыстарын жүргізуді қажет етеді.

Түйін сөздер: көлік, логистика, транзит, манипуляция, жеткізу тізбегі, хаб, койма, электрондық желі, халықаралық сауда, байланыс

© Ж.Ж. Кенжебай^{1*}, Г.К. Мусаева², Б.К. Нурмаганбетова³,
А.А. Махфудз⁴, 2024

¹Казахский национальный университет им. аль-Фараби,
Казахстан, Алматы;

²Таразский региональный университет им. М.Х. Дулати,
Казахстан, Тараз;

³Кызылординский университет им. Коркыт Ата, Казахстан, Кызылорда;

⁴Университет Даруссалама Гонтора Индонезия, Деманган.

E-mail: zhanetta.kenzhebay@mail.ru

ОПТИМИЗАЦИЯ ТРАНСПОРТНО-ЛОГИСТИЧЕСКОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ ДЛЯ ПОВЫШЕНИЯ ТРАНЗИТНОГО ПОТЕНЦИАЛА МЕЖДУНАРОДНЫХ КОРИДОРОВ

Кенжебай Жанетта Жанабайкызы — Докторант по специальности «Логистика» Казахского национального университета имени аль-Фараби, факультета Высшая школа экономики и бизнеса, Алматы, 050000, Республика Казахстан

E-mail: zhanetta.kenzhebay@mail.ru, <https://orcid.org/0009-0000-8630-0917>;

Мусаева Гульнар Кудайбергеновна — кандидат экономических наук, ассоциированный профессор кафедры «Экономика и менеджмент» Таразского регионального университета им.М.Х.Дулати. 080000, Республика Казахстан, г.Тараз, Толеби 60.

E-mail: Gulnar_aru71@list.ru, <https://orcid.org/0000-0001-9017-3359>;

Нурмаганбетова Бегзат Кошеровна — кандидат экономических наук, доцент образовательной программы «Финансы, учет и аудит», Кызылординский университет имени Коркыт Ата. 120000, Республика Казахстан, г. Кызылорда, улица Айтеке Би 29А

E-mail: nbegzat@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-8661-2555>;

Махфудз Аффанди Ахмет — PhD, профессор Университет Даруссалама Гонтора Индонезия. 63471, Дж.Л. Райя Симан, Дусун I, Деманган, округ. Симан, регентство Понорого, Восточная Ява

E-mail: affandi@unida.gontor.ac.id, <https://orcid.org/0000-0002-0806-8347>.

Аннотация. В статье рассматриваются вопросы оптимизации транспортно-логистической инфраструктуры для повышения транзитного потенциала международных коридоров. Целью исследования является определение основных элементов транспортной инфраструктуры, основного метода оценки деятельности транспортно — логистического комплекса-оценки состава показателя LPI, динамики изменения показателей LPI в Казахстане, методики разработки комплексного плана мероприятий по совершенствованию LPI в Республике Казахстан, управления логистическими процессами в цепочке поставок на основе неуправляемых механизмов организационных систем. В соответствии с указанными целями определены основные мероприятия по оптимизации транспортно-логистической инфраструктуры. В настоящее время бизнес на международном рынке претерпевает большие изменения. Тенденции глобализации, интеграция логистики, развитие информационно-коммуникационных средств приводят к современной реорганизации модели международной торговли. Поскольку транспорт является «системой

кровообращения» экономики, он во многом определяет темпы экономического процветания страны. В целях оптимизации транспортно-логистической инфраструктуры в целях повышения транзитного потенциала международных коридоров представлены следующие предложения: по оптимизации цепочки поставок (управление цепочками поставок, SCM); пути развития инфраструктуры совместной реализации «точечных» проектов развития транспорта; направления совершенствования законодательства по транспорту; работы по совершенствованию безопасности перевозок грузов и пассажиров; внедрение «зеленых» технологий и уточнены меры по соблюдению экологических стандартов; мероприятия по международной транспортной интеграции и развитию транспортных коридоров. Дана оценка динамики изменения показателей LPI в Республике Казахстан и методики разработки комплексного плана мероприятий, основанного на совершенствовании показателей LPI. На сегодняшний день в результате новых предложений по оптимизации транспортно-логистической инфраструктуры в направлении повышения современного транзитного потенциала международных коридоров все еще требуется проведение научных исследований.

Ключевые слова: транспорт, логистика, транзит, манипуляции, цепочка поставок, хаб, склад, электронная сеть, международная торговля, связь

Introduction

The transport-logistics infrastructure is a set of technologies aimed at organizing the movement of goods and legal entities, and providing transport-logistics services (rail transport, inland water transport, road, tunnel, squadron, bridge, container terminal, transport-logistics complex, buildings, structures, equipment ensuring the functioning of the transport-logistics infrastructure).

The transport-logistics infrastructure is also a system of structures, organizations necessary to ensure the performance of the state in the field of material production and society, as well as serving as one of the areas of infrastructure related to transport economics, energy, communication, and utilities, and acting as a factor ensuring the rapid development of territories and organizing inter-state and domestic economic spaces (Alexandrov, 2020).

The main part. The regional economic infrastructure is formed from the internal system of elements comprising the regional logistics infrastructure. Efficient operation regarding the issues that occur during the financial, material-information flow, and movement of individuals within the state's territory is identified as a lack of effective service. Therefore, the formation of transport infrastructure in its composition and development integrates the fields of production, distribution, circulation, and use, while national regional economies deploy rapid circulation of financial-economic, material-information flows to meet their purposes (Grigoriev, 2022).

Methodology. The conclusion that can be drawn from the aforementioned is that the composition of the transport infrastructure includes the communication of various types of transport:

- a network of vehicles in public and non-public use for all types of transport;
- rolling stock of all types of vehicles, including private vehicles;
- management system for all types of vehicles;
- labor resources in the transport sector of the economy;
- transport and road service enterprises that use and support the transport network for all types of transport;
- highways, railways, ropeways, single-track and narrow-gauge roads, navigable inland roads, air and sea communication routes, pipelines for transferring oil products, gas and oil products, as well as from the supplier to the consumer. all transport shops and service areas of the agricultural industry that are related to the processes of product delivery (Levkin, 2022).

More specifically, the state's regional transport infrastructure provides services for all types of transport and its components. It also includes all agricultural infrastructure service enterprises that carry out or perform work in the field of sending and receiving products, goods, from the supplier to the consumer. Today, transport services and, accordingly, transport infrastructures in their pure state cannot provide the economic efficiency of delivering goods from the sender to the final customer. Therefore, transport complexes or transport systems should work together with the logistics system. In this regard, transport infrastructures are combined with logistics infrastructures and form transport-logistics infrastructures, which can be seen in Figure 1 (Levkin, 2022).

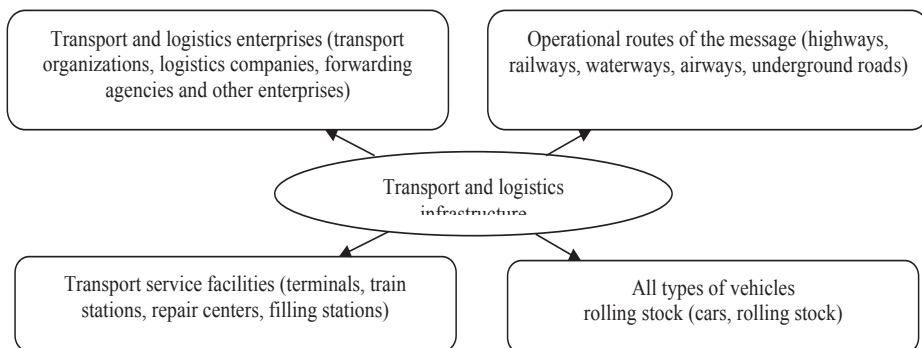

Figure 1. The main elements of the transport infrastructure

Currently, transport infrastructures cannot function optimally if they are not interconnected with logistics infrastructures. From a general point of view, from a theoretical point of view, transport and logistics infrastructures can perform work independently, it is true that it was the same in the former USSR (Drokin et al., 2022).

In today's modern technology, shared services are taking place between transportation and logistics infrastructures, both related to transportation and logistics services. Also, the merger of warehouse and transport enterprises is being actively implemented. At the same time, the coordination of the use of additional infrastructure

elements is being strengthened. Therefore, transport and warehouse services, being traditionally connected only on the basis of separate operations (loading, unloading operations), are becoming closely interdependent as a result of service provision. Their services are combined to achieve the final results in the single-purpose objectification of service provision. And now, during their technological processes, in harmony with every small part, it provides opportunities to do all the work with a joint schedule (Abylkasym et al., 2023).

There are several methods of evaluating the activity of the transport and logistics complex, one of which is the LPI indicator.

Logistics Performance Index (LPI) is a rating index based on the World Bank's survey since 2007, which measures the performance of all products and goods delivery, and is based on a comparative analysis of the efficiency of logistics systems in the countries of the world (Aikhanova, 2023).

LPI is evaluated by several indicators:

- customs and border clearance indicator;
- quality index of trade and transport infrastructure;
- indicator of ease of organization of international transportation at a competitive price;
- indicator of quality and competence of logistics services;
- an indicator of the periodicity of monitoring the passage of goods and cargo delivery.

Results

Based on these indicators, the integrated LPI indicators and the ranking of the place among the participating countries are determined. General indicators are formed on the basis of evaluation of customer satisfaction of transport services (IskerNews., 2023).

The summary LPI was published in 2016 and 2018 and combines the four most recent LPI publications. For the 2018 aggregate LPI, the six component scores from the 2012, 2014, 2016, and 2018 LPI surveys were used to create a "Big Picture" to better reflect countries' logistics performance. This approach reduces random variation from one LPI survey to another and allows comparisons across 167 countries. Table 1 below provides indicators for LPI indicators.

Table 1 - composition of indicators for LPI indicators

Country	Year	LPI score	Customs score	Infrastructure score
Russia	2023	2,6	2,4	2,7
Kazakhstan	2023	2,7	2,6	2,5
Uzbekistan	2023	2,6	2,6	2,4
Belarus	2023	2,7	2,6	2,7

According to the LPI efficiency and logistics index, Kazakhstan took 71st place. Of course, the rate of growth can be observed in some indicators: according to compliance with delivery terms - 42nd position, according to the efficiency of customs

authorities - 21st position, competence in the field of logistics - 2nd position. Other indicators show a slight decrease. If we pay attention to the indicators and data of the last years, the state of Kazakhstan took the 71st place in the LPI rating. The rest of the neighboring countries are ranked as follows: Russia - 75th place, Uzbekistan - 99th place, Belarus - 103rd place, Kyrgyzstan - 108th place, Georgia - 119th place, Turkmenistan - 126th place, Tajikistan - 134th place (Ishekenova, 2023).

Figure 2 below shows the momentum of changes in LPI indicators in Kazakhstan. In general, looking at Table 1, three indicators are obtained from LPI indicators, that is, LPI score, customs score and infrastructure score indicators are obtained.

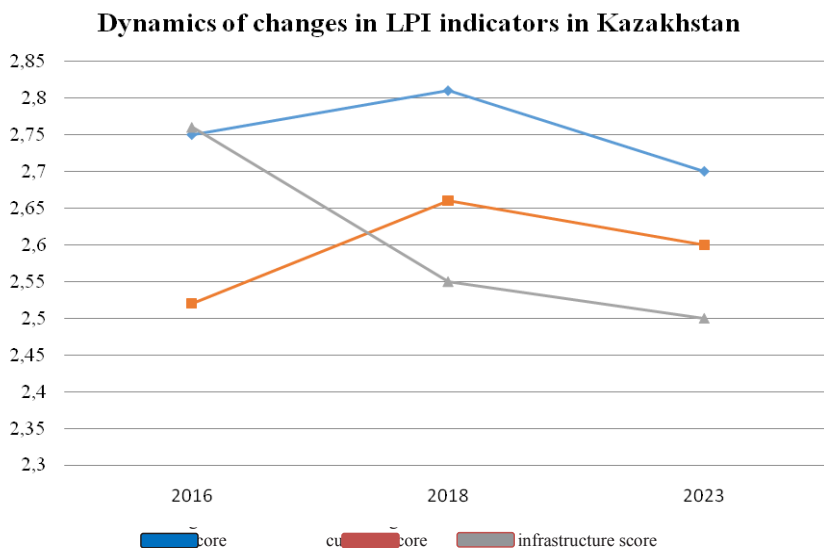

Figure 2 - momentum of change of LPI indicators in Kazakhstan

Focusing on these indicators, the first indicator here is the LPI score. The momentum of change of LPI score is as follows: in 2016 – 2.75; in 2018 - 2.81; In 2023 - 2.7. The second indicator is the Customs score. The rate of change of the customs score is as follows: in 2016 - 2.52; in 2018 - 2.66; In 2023 - 2.6. Our third indicator is the infrastructure score. The pace of change of the infrastructure score is as follows: in 2016 - 2.76; in 2018 - 2.55; In 2023 - 2.5 (Dumanova, 2023).

The peculiarity of logistics according to the integration and partnership strategy is that not only producers, but also consumers of transport and logistics services participate in logistics processes in the organization. Consignors and receivers participate in the organization of active cargo transportation, during loading and unloading, take measures, prevent freezing of goods and establish mutual relations with stations on other operations (Z.Imanbayeva et al., 2023).

The methodology for the development of the Comprehensive Action Plan for the improvement of LPI in the Republic of Kazakhstan is shown in the following table 2 (RIA News, 2023).

Table 2 - Methodology for development of the Comprehensive action plan for improvement of LPI in the Republic of Kazakhstan

Main directions Types of vehicles	Update and modernization transportation on funds	Implementation is based on innovative logistics technologies	Development of infrastructure for general and non-general use	Under the Harmonized Development Transport Legislation	On environmental safety and transportation safety
Car					
Water					
Air					
Railway					
Combined					

 especially the critical area
 very critical area

Scientific studies, analyses, surveys, interviews, round tables, public hearings, etc. on the methodology of development of the Comprehensive action plan for improvement of LPI in the Republic of Kazakhstan. is organized. In each of them, the matrix cell is entered into five according to the results of the work, the most important events in this area and thus “125 steps” are determined. At the same time, with these activities, for each cell first, a 25-step program is executed and based on further analysis. In order to implement this plan and improve it as soon as possible, LPI indicators are used (Kurmanova, 2023; Yermakova, 2023).

Discussion

The concept of SCM (supply chain management) has been widely used in industrialized countries since the late 1990s. However, to date, there is no clear consensus among logistics experts regarding its sufficiently complete definition. Some consider SCM from the point of view of integration of functional logistics, others consider SCM as a concept of distribution logistics management, and many, including the authors, use SCM to mean the implementation of modern information platforms and supply chain management methods from a position.

“A supply chain is three or more economic units (organizations or individuals) directly involved in the external and internal flows of products, services, finance, and information from source to consumer. Material flow, which usually includes several production and logistics organizations, although it can be a single vertically integrated company. The supply chain begins with the purchase of raw materials, finished materials, and inventory from suppliers, but does not always end with the sale of finished goods and services to the customer. A modern supply chain also includes functions such as after-sales service, reverse and recycling logistics (Popov et al., 2021).

The astonishingly rapid advances in information technology and the reduction in the cost of information communication - an important component of transaction

costs in supply chain management – have led to improved coordination and planning between parts of the supply chain. The following processes change the business priorities of enterprises as they adapt to an increasingly complex market.

Stages of supply chain formation: transition from statistical planning to demand adaptation formation. This requires companies to focus on recognizing and managing demand, systematically applying demand patterns and adapting them to market feedback; moving from a fixed enterprise plan to multi-level decision support. Multi-level modeling is needed to optimize inventory along the entire route along the supply chain to reduce costs; understanding production as an inevitable constraint that includes constraints on purchasing, supply, and distribution. Due to its specific nature, the production volume, product range and period are limited, so the regulatory activity of the supply chain is transferred to logistics (warehousing and transport); shorten the order cycle. The need to reduce time from order to customer delivery is driving the use of supply chain execution (SCE) systems, including warehouse management systems (WMS), transportation management systems (TMS), and multi-channel order and trade management solutions; focus on the analysis of the material flow structure. Companies use various tools to analyze material flows, evaluate suppliers and intermediaries, reduce risks and increase profits; recognition of the independent consumer value of the service. Both manufacturers and retailers say that a greater focus on pre- and post-sales service will increase business profitability and competitiveness, driving the development of new customer service applications (CRM).

A focal company is a complete company in the supply chain, a central company in the supply chain, a manufacturing enterprise that creates the structure of the supply chain and organizes the management of the relationship between suppliers and customers. Institutional counterparties are customs authorities, control, supervision and licensing authorities (sanitary, veterinary, quarantine services, etc.). Other intermediaries are banks, information service companies, advertising companies, etc.

Depending on the number of links, supply chains have 3 levels of complexity: direct supply chain, extended supply chain, maximum supply chain.

A direct supply chain consists of customers involved in the outward or inward flow of products, services, finance, and information from the focal company, usually an industrial and trading firm, to the supplier and buyer. Here, the focal company defines the structure of the supply chain and the management of relationships with counterparties across the business. An extended supply chain includes additional secondary suppliers and customers (shown in Figure 3).

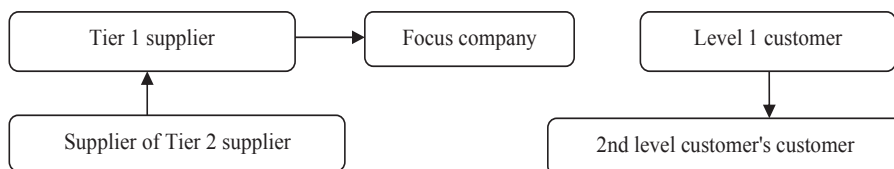

Figure 3 - Extended supply chain

The top supply chain consists of all its counterparties (up to the suppliers of raw materials and natural resources), the resources of the focal company - at the entrance and in the distribution network - to the final (individual) customers, as well as to logistics, institutional and other intermediaries, as shown in Figure 4. given.

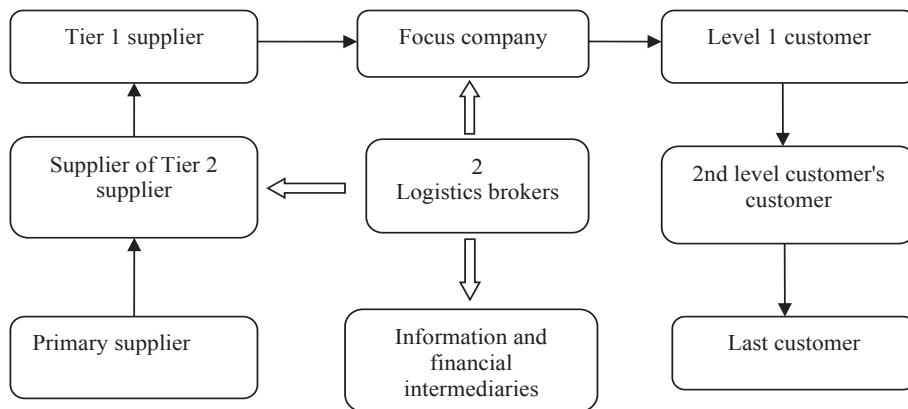

Figure 4 - Maximum supply chain

For an object to be a system, it must have four properties: first, integrity and membership. A system is a whole set of interacting elements. Please note that items are only available in the system. Outside the system - these are objects that have the potential of forming a system. System elements can be of different qualities, but they can also be compatible at the same time; secondly, connections. There is a certain connection between the elements of the system, which determine the integrative quality of this system by legal necessity. Communications are physical, informational, direct, reverse, etc. may be. Connections between elements within the system should be stronger than the connection of individual elements with the external environment, otherwise the system cannot be formed; third, organization. The presence of system-forming factors in system elements determines only the possibility of its creation. For the system to appear, it is necessary to form regular connections, that is, a certain structure and organization of the system; fourth, integrative properties. The presence of integrative properties of the system, that is, characteristic of the system as a whole, but not characteristic of its individual elements. Movement of material flows by qualified personnel and various equipment: vehicles, loading and unloading operations, etc. is carried out. Various buildings are involved in the logistics process, the course of the process depends on the most mobile and the period and the level of preparation of the goods stored in the stock. For better or worse, the set of productive forces that ensure the passage of goods is organized at all times. If there are material flows, then there will always be a certain commodity transport system. Traditionally, these systems are not specially designed, it appears as a result of the operation of individual elements.

Ultimately, a supply chain is a succession of suppliers and customers that each

customer becomes a supplier for subsequent services and functions, and continues until the finished product reaches the end user. Therefore, it can be said that each company creates a network structure of its own supply chains that deliver material products and services to each other, adding a certain value to the product (Shcherbakova, 2022).

Recommendations for optimization of transport and logistics infrastructure in order to increase the transit potential of international corridors: supply chain optimization (supply chain management, SCM); ways to develop the infrastructure of joint implementation of “point” projects of transport development; improvement of transport legislation; work on improving the safety of cargo and passenger transportation; Implementation of “green” technologies and measures to maintain environmental standards; activities of international transport integration and development of transport corridors (Emirova et al., 2022).

Broadly considering the above proposals, the ways to develop the infrastructure for the joint implementation of “point” projects of transport development: by investing in large projects (construction of new railway lines, their capital-intensive modernization that changes the infrastructure of individual regions, etc.); elimination of individual shortcomings and “narrowings” of network elements through “spot” investments aimed at the implementation of small projects.

In this regard, it is more appropriate to make optimal decisions on the implementation of investment projects that provide the highest economic efficiency.

In addition, logistics operators can carry out initiatives for the development of the internal transport infrastructure of the plant and the general public infrastructure during the implementation of certain “point” projects.

It is necessary to improve the safety of cargo and passenger transportation. Currently, there are many problems in Kazakhstan transport, one of them is ensuring road traffic safety. Unfortunately, the state of Kazakhstan occupies one of the last places in the world in terms of traffic accident deaths. This figure is 11 cases per 100,000 people.

For comparison, the number of cases per 100,000 population is 4.1 in Germany, 2.8 and 2.7 in Sweden and Switzerland, respectively. Safety of cargo and passenger transportation 24.

It is clear that all of these require the development of a state transport safety program.

It is also necessary to take measures to introduce “green” technologies and maintain environmental standards. Work in the field, that is, environmental safety, should be revitalized. For example, located in the city of Almaty, at an altitude of 600-900 meters above sea level, the content of dust in the air is 30 times, sulfur dioxide - 151 times, carbon dioxide - 535 times, nitrogen dioxide - 63 times, nitrogen oxide - 68 times. This information was obtained from the “Green Rescue” public fund. It is necessary to conduct comprehensive studies, to develop a methodology for accounting for emissions, and to confirm emission modeling of sources using modern tools of pollutants from mobile objects into the atmosphere.

It is also recommended to strengthen the introduction of modern “green” technologies. International transport integration and development of transport corridors. In the modern world, there is a tendency of globalization to move to regional economic integration.

Taking into account the stable economic ties between the enterprises of the EAEU countries, based on the creation of cultural, historical and other factors, they are part of this vital regional economic union. Transit traffic within the EAEU is facilitated by customs procedures, optimized tariff policy, which shortens the delivery period of goods, reduces transport costs, increases the competitiveness of exporters and leads to an increase in production volume.

The integration of transport systems creates additional market opportunities for economic development among the EAEU countries in the current unstable world, together with the integration of other sectors of the economy.

Conclusion

To sum up, in this research work, ways of optimizing the transport and logistics infrastructure to increase the transit potential of international corridors, the main problems that arise during the optimization of the infrastructure, the state of the transport and logistics infrastructure were considered.

Currently, the countries of the world are going through one of the unstable and changing periods of the market. Therefore, before establishing relations and connections with a certain state, any state should make sure that that state is as stable as possible from the political, social, financial and economic point of view. After all, if a transport-transit road is opened with a certain country, and the transport-logistics infrastructure is put on the right track, it is true that the changes that took place in these two countries will have an effect on each other.

It is true that along with the development of the society, along with the daily processes in the state, the main problems arise. Therefore, it is necessary to find a solution to each situation on time and use optimal and effective methods.

In the process of optimizing the transport and logistics infrastructure of Kazakhstan, there are still enough problems to clarify the solution. Based on the experience of developed countries, it is necessary to improve the transport and logistics infrastructure of the country.

REFERENCES

- Abylkasym A.B., Zhurynov G.M., Mashirova T.N., Imanbayev A.A., Shitenova A.T. (2023). The mechanism of implementation of modern sales logistics at the enterprise // Bulletin of national academy of sciences of the republic of Kazakhstan. — Volume 1. — Number 401. — Pp.238–247. — <https://doi.org/10.32014/2023.2518-1467.435>
- Aikhanova M.G. (2023). The Concept of Logistics and Logistics in New Economic Conditions. Science Bulletin. —Volume 1. — Number 3 (60). — Pp. 7–10.
- Alexandrov O.A. (2020). Logistics: a textbook / Moscow: INFRA-M. — 217p.
- Drokina Ch.V., Li J. (2022). The main ways to reduce the costs of China’s cross-border logistics // Economy and Business: Theory and Practice. —Number 4–1(86). — Pp.125–127. — <https://doi.org/10.24412/2411-0450-2022-4-1-125-127>
- Dumanova K. (2023). Kazakhstan plans to increase cargo traffic through the Trans-Caspian route

to 500 thousand containers per year // [Electronic resource]: — <https://kz.kursiv.media/2023-07-20/dmnv-gruzopotok-transkaspij/>

Emirova A.E., Emirov N.D. (2022). International logistics: a textbook for universities / — Moscow: Yurayt Publishing House. — 173 p.

Grigoriev M.N. (2022). Logistics. Advanced course. In 2 hours Part 1: textbook for universities / — Moscow: Yurayt Publishing House. — 472 p.

Grigoriev M.N. (2022). Logistics. Advanced course. In 2 hours Part 2: textbook for universities / — Moscow: Yurayt Publishing House. — 341p.

Imanbayeva Z., Kunyazov Y., Bekniyazova D., Bekenova G., Nurgabylov M. (2023). Logistics as a key factor of business efficiency // Bulletin of national academy of sciences of the republic of Kazakhstan. — Volume 6. — Number 406. — Pp. 358–375. — <https://doi.org/10.32014/2023.2518-1467.638>

Ishekenova B. (2023). Kazakhstan will become a transport and logistics power // [Electronic resource]: — <https://ism.kz/iz-kazahstana-hotyat-sdelat-transportno-logisticheskuyu-derzhavu>

Isker News. 2023 (11– release). Kazakhstan will become a logistics leader // [Electronic resource]: <https://www.youtube.com/watch?v=TsXp7piI6jk>

Kurmanova A. (2023). What trends are observed in the transport and logistics sector // [Electronic resource]: — <https://kapital.kz/economic/115867/kakiye-tendentsii-nablyudayut-sya-v-transportno-logisticheskoy-sektore.html>

Levkin G.G. (2022). Controlling logistics systems: a textbook for universities / — Moscow: Yurayt Publishing House. — 167 p.

Levkin G.G. (2022). Logistics: theory and practice : textbook and workshop for universities / — Moscow : Yurayt Publishing House. — 187 p.

Popov P.V., Miretsky I.Yu., Ivut R.B., Khartovsky V.E. (2021). Logistics: models and methods: textbook / — Moscow: INFRA-M. — 272 p.

RIA News (2023). The period of passage of goods through the Kazakh part of the TM has been halved // [Electronic resource]: — <https://ria.ru/amp/20230303/tmtm-1855516030.html>

Shcherbakova V.V., 2022 — *Shcherbakova V.V.* Logistics and supply chain management: textbook for universities / — Moscow: Yurayt Publishing House. — 582p.

Yermakova E.E. (2023). Methodology of Scientific Research Evaluation in Logistics // Logistics Systems in the Global Economy. — Number 13. — Pp. 82–85.

МАЗМҰНЫ

ПЕДАГОГИКА

А.И. Әзімбай, М.А. Созер, С.Ж. Ибадуллаева ИНТЕГРАТИВТІ ОҚЫТУ ТЕХНОЛОГИЯСЫНЫҢ БОЛАШАҚ БИОЛОГ ТАНЫМЫН КЕҢЕЙТУДЕГІ МАҢЫЗЫ.....	7
А. Асаннова, Д. Абыкенова, Ж. Аубакирова, Р. Агавелян, Ж. Копеев УЧИТЕЛЬ ИНФОРМАТИКИ В ИНКЛЮЗИВНЫХ КЛАССАХ: ВОСПРИЯТИЕ ВЛИЯНИЯ ШКОЛЬНОЙ ИНФОРМАТИКИ НА РАЗВИТИЕ УЧЕНИКОВ С МЕНТАЛЬНЫМИ НАРУШЕНИЯМИ.....	21
У. Баймаханова, Н. Албытова, Д. Нургалиева, Р.Ж. Мрзабаева ӘЛЕУМЕТТІК ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ҮДЕРІСТЕГІ СТРЕСТІ БАСҚАРУ КӘСІБИ ҚАЖУДЫҢ ПРОФИЛАКТИКАСЫ РЕТІНДЕ.....	36
Е. Досымов, Eser Selda, М. Нуризинова, Е. Еділбаев, Б. Асанбек МЕХАНИКА КУРСЫН ОҚЫТУДА ЦИФРЛЫҚ РЕСУРСТАРДЫ ҚОЛДАНУДЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ.....	48
Г.Т. Жақұпова, Д.С. Байгунаков, А.Б. Сақұлова ЗЕРТТЕУ УНИВЕРСИТЕТІНДЕГІ САПА МӘДЕНИЕТІНІҢ МОДЕЛІ.....	63
Б.К. Жарменова, Н.Д. Андреева, Ш.Ш. Хамзина, Г.М. Маханова ЖОО-ДА БИОЛОГИЯ МҰҒАЛІМДЕРІН ДАЯРЛАУДА ЭКОЛОГИЯЛЫҚ-ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ҚҰЗЫРЕТТІЛІКТЕРДІ ҚАЛЫПТАСТЫРУ.....	74
И.Ә. Жубанқұзова, Г.А. Сугуржанова БОЛАШАҚ МҰҒАЛІМДЕРДІ ДАЙЫНДАУДА ФИЗИКА МЕН АҚПАРАТТЫҚ КОММУНИКАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР ПӘНДЕРІН КІРІКТІРІЛІП ОҚЫТУ НЕГІЗДЕРІ.....	89
М.Н. Ибрагимова, Н.А. Тасилова, А.А. Садығожа, П.Н. Нускабай ОРТАЛЫҚ АЗИЯ АУМАҒЫНДАҒЫ ЭТНИКАЛЫҚ МӘСЕЛЕЛЕР ӘМІР ТЕМІР МЕН ТЕМІР ӘУЛЕТІ ЕҢБЕКТЕРІНДЕ.....	100
А.К. Игбаева, А.С. Омарханова, Н.К. Ақитпаева, А.Қ. Қозыбаева ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ЖОҒАРЫ ОҚУ ЖҮЙЕСІНДЕ РИСК-МЕНЕДЖМЕНТТІ ДАМУ МӘСЕЛЕЛЕРІ.....	124
А. Исаев, Юджел Гелишли, А. Рахымжанов БОЛАШАҚ ЖАТТЫҚТЫРУШЫ-ОҚЫТУШЫЛАРДЫҢ БАҚЫЛАУШЫ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН ЖЕТІЛДІРУ ЖОЛДАРЫ.....	137
Г.К. Исмаилова, Г.Б. Григорьева, К.Е. Хасенова, А.Ж. Турикпенова, Г.Т. Дарменова ЖАЛПЫ БІЛІМ БЕРУ ҰЙЫМДАРЫ МҰҒАЛІМДЕРІНІҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ДАМУ БОЙЫНША ӘДІСТЕМЕЛІК ЖҰМЫСТАРДЫ ҰЙЫМДАСТЫРУ (ОҚУ САУАТТЫЛЫҒЫН ДАМУ ҮЛГІСІ НЕГІЗІНДЕ).....	152
М. Каваклы, Ж.И. Исаева, И. Дурмаз ТҰЛҒАНЫҢ ҚҰНДЫЛЫҚТЫҚ БАҒДАРЛАРЫН ҚАЛЫПТАСТЫРА ОТЫРЫП ҚАЗАҚ ТІЛІН ОҚЫТУДЫҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ НЕГІЗДЕРІ.....	167
А.Д. Калимова, Б.А. Жекибаева БАСТАУЫШ МЕКТЕПТЕ КІРІКТІРІЛГЕН ОҚЫТУҒА БОЛАШАҚ МҰҒАЛІМДЕРДІ ДАЙЫНДАУДЫҢ ҚҰРАМДАС БӨЛІКТЕРІ.....	183
А.Х. Қасымова, А.Б. Мешова, А.М. Бисенгалиева, Г.К. Кажгалиева, И.М. Бапиев ОҚЫТУШЫНЫҢ ҚАШЫҚТАН ОҚЫТУ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІ.....	196
Г. Клычниязова АЙТЫЛЫМҒА ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ТӘСІЛДЕР: САНДЫҚ ӨЛШЕМДЕР МЕН ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ТҮСІНІКТЕРДІ МӘТІНДІК ОҚЫТУҒА БІРІКТІРУ.....	210
Б.У. Қуанбаева, Г.К. Жусупкалиева, М.Е. Рахметов, А.Ж. Иярова, Р. Schmidt ФИЗИКАЛЫҚ ИНТЕРАКТИВТІ КОМПЬЮТЕРЛІК МОДЕЛЬДЕРДІҢ ЗАМАНАУИ МЕКТЕПТЕ ОНЛАЙН ОҚЫТУДЫ ЖҮЗЕГЕ АСЫРУДАҒЫ ТИІМДІЛІГІН БАҒАЛАУ.....	222

Р.С. Мырзаев, А.Ж. Сейтмуратов, Қ. Қанибайқызы, А.Ә. Ибраева, А.А. Куралбаева, П.Н. Нускабай IT БАҒЫТЫНДАҒЫ БАКАЛАВРЛАРДЫ МАТЕМАТИКАЛЫҚ ДАЯРЛАУЫНЫҢ КӘСІБИ БАҒЫТЫ.....	234
Г.К. Нуртаева, В.О. Абдрасилова, Р.Р. Жумабекова, Г.Е. Байдуллаева «ҚАН АЙНАЛУ ЖҮЙЕСІНІҢ БИОФИЗИКАСЫ» ТАҚЫРЫБЫНА СТУДЕНТТЕРДІҢ ӨЗІНДІК ДАЙЫНДАЛУ РӨЛІ.....	249
Б.Д. Оразов, Ж.К. Сыдықова, Ф.Д. Наметқұлова, Е.Б. Тасболат ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ЖОҒАРЫ ОҚУ ОРЫНДАРЫНДА БОЛАШАҚ ФИЗИКА МҰҒАЛІМДЕРІН ДАЯРЛАУ.....	264
М.Н. Оспанбекова, С.Ж. Турикпенова, Р.К. Измагамбетова, П.Қ. Ертаева, К.Ш. Темирханова БАСТАУЫШ БІЛІМ БЕРУДЕГІ ӨЗГЕРІСТЕРДІ ИНТЕГРАЦИЯЛАУ: МҰМКІНДІКТЕР МЕН ОЙЛАР.....	279
Н. Оспанова, Н. Токжигитова, Г. Джарасова, Дж. Караджа, А. Садықова ГЕЙМИФИКАЦИЯ ЭЛЕМЕНТТЕРІНІҢ НЕГІЗІНДЕ ЖАСЫРЫН БАҒАЛАУДЫ ҰЙЫМДАСТЫРУ ӘДІСТЕМЕСІ.....	293
А. Садвақасова, А. Докуз, Ф. Қылышбек ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЖОҒАРЫ ОҚУ ОРЫНДАРЫНЫҢ БОЛАШАҚ ИНФОРМАТИКА МҰҒАЛІМДЕРІНЕ ЗАТТАР ИНТЕРНЕТІН ОҚЫТУДЫҢ ҚАЗІРГІ ЖАҒДАЙЫН ЗЕРТТЕУ.....	307
А.Т. Самитова, Г.Т. Карабалаева, К.Р. Калкеева БОЛАШАҚ МАМАНДЫҚТЫ ТАҢДАУДАҒЫ КӘСІБИ БАҒДАРЛАУДЫҢ РӨЛІ.....	321
Ш. Сапарбайқызы, У.Т. Туленова, Ж.А. Таджибаева, Р. Керимбаева, М.Е. Ақмамбетова ЖАҒАҢДАНУ ЖАҒДАЙЫНДА БОЛАШАҚ МАМАНДЫҚ ТАҢДАУДЫҢ МАҢЫЗЫ.....	331
Б.А. Сенгербекова, Э.У. Бижигитова, А.О. Досимова, А.Қ. Айтжанова, Г.Г. Зиябекова ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ АҒЫЛШЫН ТІЛІ МҰҒАЛІМДЕРІНІҢ ИНКЛЮЗИВТІ БІЛІМ БЕРУ ТУРАЛЫ ТҮСІНІКТЕРІ.....	348

ЭКОНОМИКА

С.Н. Алпысбаева, Н.Н. Жанақова, Е.И. Тауенов, А.И. Тазабеков ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ФИСКАЛДЫҚ ШОҒЫРЛАНДЫРУ САЯСАТЫ: ІСКЕ АСЫРУ БАСЫМДЫҚТАРЫ.....	357
Э.С. Балапанова, А.Т. Исаева, Д.О. Оналтаев, Ж.П. Смаилова, Р.Е. Сағындықова ИМПОРТТЫ АЛМАСТЫРУ ЭКОНОМИКАНЫҢ ДАМУ ФАКТОРЫ РЕТІНДЕ.....	373
А.С. Джанегизова, Д.Ә. Әмержанова, Г.М. Мухамедиева, Л.Г. Кирбасова, А.Е. Ақбаева ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ЖОҒАРЫ БІЛІМ БЕРУДІ ЦИФРЛАНДЫРУ: ДАМУ МӘСЕЛЕЛЕРІ МЕН ПЕРСПЕКТИВАЛАРЫ.....	386
Н.Е. Есенжолов, А.Б. Кошербаева, Е.С. Қылбаев, С.Т. Қарғабаева ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДА ИННОВАЦИЯЛЫҚ САЯСАТТЫ ІСКЕ АСЫРУДАҒЫ ӘЛЕУМЕТТІК МЕДИАНЫҢ РӨЛІ.....	401
Ж.Е. Есильбаева, С.К. Наурызбеков, Д.С. Тенизбаева ҚАРЖЫ ДЕЛДАЛДАРЫНЫҢ ҚЫЗМЕТІ ТӘУЕКЕЛДЕРІНІҢ АУДИТІ ЖӘНЕ ОЛАРДЫ ЦИФРЛАНДЫРУ ЖАҒДАЙЫНДА БАСҚАРУ.....	416
Г.Г. Джамалова, Г.У. Хаджиева ҚАЗАҚСТАННЫҢ КӨЛІК-ЛОГИСТИКАЛЫҚ ИНФРАҚҰРЫЛЫМЫ: ҚАЗІРГІ ЖАҒДАЙЫ ЖӘНЕ ДАМУ ӘЛЕУЕТІ.....	429
Н.Б. Жарқынбаева, Б. Вольф МИКРОДЕНГЕЙДЕГІ ЭКОНОМИКАЛЫҚ ЖҮЙЕЛЕРДЕ ЖОБАЛЫҚ ТОПТЫ ҰЙЫМДАСТЫРУДЫҢ ӘДІСТЕМЕЛІК ПРИНЦИПТЕРІН ЖЕТІЛДІРУ.....	451
Ж. Жұман, Ду Бинхан, Ә.В. Хамзаева ҚАЗАҚСТАННЫҢ МҰНАЙ-ГАЗ САЛАСЫНЫҢ ҚАЗІРГІ ЖАҒДАЙЫ.....	470

Г.К. Искакова, С.Т. Абилдаев, Б. Қуаншалиев, А.М. Жантаева, Е.С. Байтиленова ҚАЗАҚСТАННЫҢ АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҒЫ ӨНІМІНІҢ ҚЫТАЙҒА ЭКСПОРТЫ: ӨЗАРА ТОЛЫҚТЫРУ ИНДЕКСІ НЕГІЗІНДЕ ТАЛДАУ.....	486
М.А. Қанабекова, А.Ж. Құрманғасева, С.Н. Абиева ҚР МЕМЛЕКЕТТІК БЮДЖЕТІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ.....	507
Ж.Ж. Кенжебай, Г.К. Мусаева, Б.К. Нұрмағанбетова, А.А. Махфудз ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ДӘЛІЗДЕРДІҢ ТРАНЗИТТІК ӘЛЕУЕТІН АРТТЫРУ ҮШІН КӨЛІК-ЛОГИСТИКАЛЫҚ ИНФРАҚҰРЫЛЫМДЫ ОҢТАЙЛАНДЫРУ.....	520
А.Т. Көкенова, А.Р. Шалбаева, С.С. Таменова, Г.Н. Агабекова, Л.И. Жазылбек ТҰРАҚТЫ ДАМУ ТҰЖЫРЫМДАМАСЫН ІСКЕ АСЫРУДАҒЫ ЖАҒАҢДЫҚ БАСҚАРУ: МЕМЛЕКЕТАРАЛЫҚ ДЕҢГЕЙДЕГІ ПРАКТИКАЛЫҚ ТӘЖІРИБЕ.....	534
С.А. Нахипбекова, С.С. Ыдырыс, А.А. Құлбаева, М.А. Құлбаева, А.А. Сапарова АҚЫЛДЫ ҚАЛА ҚҰРУДЫҢ ТҮРҒЫНДАРДЫҢ ТҰРАҚТЫ ӨМІР СҰРУ ДЕҢГЕЙІН ЖАҚСARTУҒА ӘСЕРІ.....	557
Ю.О. Ничкасова, К.Ж. Садвокасова, А.К. Алпысбаева ЦИФРЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР: ҚАЗАҚСТАННЫҢ ҚАРЖЫ НАРЫҒЫН ТРАНСФОРМАЦИЯЛАУ.....	568
Н. Нурмухаметов, Ж. Булхайрова, А. Ахметова, Э. Белоусова, Г. Саймағамбетова ЗИЯТКЕРЛІК КАПИТАЛДЫ ДАМУ ТҰЖЫРЫМДАМАСЫН ІСКЕ АСЫРУДАҒЫ ИНТЕГРАЦИЯСЫ ЖАҒДАЙЫНДА.....	585
Ж.Т. Рахымова, Н.Х. Маулина, А.Ж. Сугурова, А.К. Акпанов ЦИФРЛАНДЫРУДЫҢ ҚАРЖЫЛЫҚ МЕНЕДЖМЕНТ ӘДІСТЕРІН ЖЕТІЛДІРУГЕ ӘСЕРІ.....	602
Б.С. Өтеғұлова, С.Ф. Мәжитов, А. Толымбек, М.Д. Уалтаев, Д.Сайн Әмир ТЕХНОЛОГИЯЛЫҚ ИНТЕНСИВТІ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ ТЕХНОЛОГИЯЛЫҚ КӘСІПОРЫНДАРДЫ ДАМУ ТҰЖЫРЫМДАМАСЫН ІСКЕ АСЫРУДАҒЫ КЕДЕРГІЛЕРІ.....	611
К. Халмурзаева, А. Тағай, Ж. Жұман, А. Хамзаева, К. Сыздыкова ӘЛЕМДІК КРАУДФАНДИНГ НАРЫҒЫН САЛЫСТЫРМАЛЫ ТАЛДАУ: ТӘЖІРИБЕ, ӘДІСТЕМЕ ЖӘНЕ ЗЕРТТЕУЛЕР.....	627
А. Шаримхан, Г.Н. Аппақова, Б.Х. Айдосова, Ғ.Е. Керімбек ҚАЗАҚСТАНДА САЛЫҚТЫҚ КОНСАЛТИНГТІ ДАМУ ТҰЖЫРЫМДАМАСЫН ІСКЕ АСЫРУДАҒЫ ЖАҒАҢДЫҚ БАСҚАРУ: ПРАКТИКАЛЫҚ ТӘЖІРИБЕ.....	648
Юйци Мэн, Р.К. Ниязбекова, С.А. Илашева, Д.Д. Әліпбаев, Г.А. Қадырова ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ МҰНАЙ ӨНДІРУ САЛАСЫН ДАМУЫНЫҢ ҚАЗІРГІ МӘСЕЛелЕРІ ЖӘНЕ БОЛАШАҚ БАҒЫТТАРЫ.....	660

СОДЕРЖАНИЕ

ПЕДАГОГИКА

А.И. Азимбай, М.А. Созер, С.Ж. Ибадуллаева ВАЖНОСТЬ ИНТЕГРАТИВНОЙ ТЕХНОЛОГИИ ОБУЧЕНИЯ ДЛЯ РАСШИРЕНИЯ ПОЗНАНИЯ БУДУЩЕГО БИОЛОГА.....	7
А. Асанова, Д. Абыкенова, Ж. Аубакирова, Р. Агавелян, Ж. Копеев УЧИТЕЛЬ ИНФОРМАТИКИ В ИНКЛЮЗИВНЫХ КЛАССАХ: ВОСПРИЯТИЕ ВЛИЯНИЯ ШКОЛЬНОЙ ИНФОРМАТИКИ НА РАЗВИТИЕ УЧЕНИКОВ С МЕНТАЛЬНЫМИ НАРУШЕНИЯМИ.....	21
У. Баймаханова, Н. Албытова, Д. Нургалиева, Р.Ж. Мрзабаева УПРАВЛЕНИЕ СТРЕССОМ В СОЦИАЛЬНО-ПЕДАГОГИЧЕСКОМ ПРОЦЕССЕ КАК ПРОФИЛАКТИКА ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ВЫГОРАНИЯ.....	36
Е. Досымов, Есер Селда, М. Нуризинова, Е. Едилбаев, Б. Асанбек ОСОБЕННОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ЦИФРОВЫХ РЕСУРСОВ В ПРЕПОДАВАНИИ КУРСА МЕХАНИКИ.....	48
Г.Т. Жакупова, Д.С. Байгунаков, А.Б. Сакулова МОДЕЛЬ КУЛЬТУРЫ КАЧЕСТВА В ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОМ УНИВЕРСИТЕТЕ.....	63
Б.К. Жарменова, Н.Д. Андреева, Ш.Ш. Хамзина, Г.М. Маханова ФОРМИРОВАНИЕ ЭКОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКИХ КОМПЕТЕНЦИЙ В ПОДГОТОВКЕ УЧИТЕЛЕЙ БИОЛОГИИ В ВУЗЕ.....	74
И.А. Жубанкузова, Г.А. Сугуржанова ОСНОВЫ ИНТЕГРИРОВАННОГО ПРЕПОДАВАНИЯ ПРЕДМЕТОВ ФИЗИКИ И ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ ПРИ ПОДГОТОВКЕ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ.....	89
М.Н. Ибрагимова, Н.А. Тасилова, А.А. Садыгожа, П.Н. Нускабай ЭТНИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ НА ТЕРРИТОРИИ ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ В ТРУДАХ АМИРА ТЕМУРА И ТЕМУРИДОВ.....	100
А.К. Игибаева, А.С. Омарханова, Н.К. Акиптаева, А.К. Козыбаева ОСОБЕННОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ РИСК-МЕНЕДЖМЕНТА В ВЫСШЕМ ОБРАЗОВАНИИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН.....	124
А. Исаев, Гелишли Юджел, А. Рахимжанов ПУТИ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ КОНТРОЛИРУЮЩИХ КОМПЕТЕНЦИЙ БУДУЩИХ ТРЕНЕРОВ-ПРЕПОДАВАТЕЛЕЙ.....	137
Г.К. Исмаилова, Г.Б. Григорьева, К.Е. Хасенова, А.Ж. Турикпенова, Г.Т. Дарменова ОРГАНИЗАЦИЯ МЕТОДИЧЕСКОЙ РАБОТЫ ПО РАЗВИТИЮ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ ДЛЯ УЧИТЕЛЕЙ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ (НА ПРИМЕРЕ РАЗВИТИЯ ЧИТАТЕЛЬСКОЙ ГРАМОТНОСТИ).....	152
М. Каваклы, Ж.И. Исаева, И. Дурмаз ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ОБУЧЕНИЯ КАЗАХСКОМУ ЯЗЫКУ С ФОРМИРОВАНИЕМ ЦЕННОСТНЫХ ОРИЕНТАЦИЙ ЛИЧНОСТИ.....	167
А.Д. Калимова, Б.А. Жекибаева КОМПОНЕНТЫ ГОТОВНОСТИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ К ИНТЕГРИРОВАННОМУ ОБУЧЕНИЮ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ.....	183
А.Х. Касымова, А.Б. Медешова, А.М. Бисенгалиева, Г.К. Кажгалиева, И.М. Бапиев КОМПЕТЕНТНОСТЬ ПЕДАГОГА ДИСТАНЦИОННОГО ОБРАЗОВАНИЯ.....	196
Г. Клычниязова ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К ПРОИЗНОШЕНИЮ: ИНТЕГРАЦИЯ ЦИФРОВЫХ ИЗМЕРЕНИЙ И ПСИХОЛОГИЧЕСКИХ ИНСАЙТОВ В ТЕКСТОВОМ ОБУЧЕНИИ.....	210
Б.У. Куанбаева, Г.К. Жусупкалиева, М.Е. Рахметов, А.Ж. Иярова, Р. Schmidt ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ ФИЗИЧЕСКИХ ИНТЕРАКТИВНЫХ КОМПЬЮТЕРНЫХ МОДЕЛЕЙ В РЕАЛИЗАЦИИ ОНЛАЙН-ОБУЧЕНИЯ В СОВРЕМЕННОЙ ШКОЛЕ.....	222

Р.С. Мырзаев, А.Ж. Сейтмуратов, К. Канибайкызы, А.А. Ибраева, А.А. Куралбаева, П.Н. Нускабай ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ НАПРАВЛЕННОСТЬ МАТЕМАТИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВКИ БАКАЛАВРОВ IT НАПРАВЛЕНИЙ.....	234
Г.К. Нуртаева, В.О. Абдрасилова, Р.Р. Жумабекова, Г.Е. Байдуллаева РОЛЬ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ СТУДЕНТОВ ПО ТЕМЕ «БИОФИЗИКА СИСТЕМЫ КРОВООБРАЩЕНИЯ».....	249
Б.Д. Оразов, Ж.К. Сыдыкова, Ф.Д. Наметкулова, Е.Б. Тасболат ПОДГОТОВКА БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ФИЗИКИ В ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ВУЗАХ.....	264
М.Н. Оспанбекова, С.Ж. Турикпенова, Р.К. Измагамбетова, П.К. Ертаева, К.Ш. Темирханова ИНТЕГРАЦИЯ ИЗМЕНЕНИЙ В НАЧАЛЬНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ: ВОЗМОЖНОСТИ И СООБРАЖЕНИЯ.....	279
Н. Оспанова, Н. Токжигитова, Г. Джарасова, Дж. Караджа, А. Садыкова МЕТОДИКА ОРГАНИЗАЦИИ СКРЫТОГО ОЦЕНИВАНИЯ НА ОСНОВЕ ЭЛЕМЕНТОВ ГЕЙМИФИКАЦИИ.....	293
А. Садвакасова, А. Докуз, Ф. Кылышбек ИССЛЕДОВАНИЕ ТЕКУЩЕЙ СИТУАЦИИ С ОБУЧЕНИЕМ ИНТЕРНЕТУ ВЕЩЕЙ БУДУЩИХ ПРЕПОДАВАТЕЛЕЙ ИНФОРМАТИКИ В ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТА.....	307
А.Т. Самитова, Г.Т. Карабалаева, К.Р. Калкеева РОЛЬ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ОРИЕНТАЦИИ В ВЫБОРЕ В БУДУЩЕЙ ПРОФЕССИИ.....	321
Ш. Сапарбайкызы, У.Т. Туленова, Ж.А. Таджикибаева, Р. Керимбаева, М.Е. Акмамбетова ЗНАЧЕНИЕ ВЫБОРА БУДУЩЕЙ СПЕЦИАЛЬНОСТИ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ.....	331
Б.А. Сенгербекова, Э.У. Бижигитова, А.О. Досимова, А.К. Айтжанова, Г.Г. Зиябекова ВОСПРИЯТИЕ ИНКЛЮЗИВНОГО ОБРАЗОВАНИЯ УЧИТЕЛЯМИ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА В ЮЖНОМ КАЗАХСТАНЕ.....	348

ЭКОНОМИКА

С.Н. Алпысбаева, Н.Н. Жанакова, Е.И. Тауенов, А.И. Тазабеков ПОЛИТИКА ФИСКАЛЬНОЙ КОНСОЛИДАЦИИ В КАЗАХСТАНЕ: ПРИОРИТЕТЫ РЕАЛИЗАЦИИ.....	357
Э.С. Балапанова, А.Т. Исаева, Д.О. Оналтаев, Ж.П. Смаилова, Р.Е. Сагындыкова ИМПОРТОЗАМЕЩЕНИЕ КАК ФАКТОР РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ.....	373
А.С. Джанегизова, Д.Ә. Әмержанова, Г.М. Мухамедиева, Л.Г. Кирбасова, А.Е. Акбаева ЦИФРОВИЗАЦИЯ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ: ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ.....	386
Н.Е. Есенжолов, А.Б. Кошербаева, Е.С. Кылбаев, С.Т. Каргабаева РОЛЬ СОЦИАЛЬНЫХ МЕДИА В РЕАЛИЗАЦИИ ИННОВАЦИОННОЙ ПОЛИТИКИ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН.....	401
Ж.Е. Есылбаева, С.К. Наурызбеков, Д.С. Тенизбаева АУДИТ РИСКОВ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ФИНАНСОВЫХ ПОСРЕДНИКОВ И УПРАВЛЕНИЕ ИМИ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВИЗАЦИИ.....	416
Г.Г. Джамалова, Г.У. Хаджиева ТРАНСПОРТНО-ЛОГИСТИЧЕСКАЯ ИНФРАСТРУКТУРА КАЗАХСТАНА: СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПОТЕНЦИАЛ РАЗВИТИЯ.....	429
Н.Б. Жаркинбаева, Б. Вольф СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕТОДОЛОГИЧЕСКИХ ПРИНЦИПОВ ОРГАНИЗАЦИИ ПРОЕКТНОЙ КОМАНДЫ В ЭКОНОМИЧЕСКИХ СИСТЕМАХ МИКРОУРОВНЯ.....	451
Ж. Жуман, Ду Бинхан, А.В. Хамзаева ТЕКУЩЕЕ СОСТОЯНИЕ НЕФТЕГАЗОВОЙ ОТРАСЛИ КАЗАХСТАНА.....	470

Г.К. Искакова, С.Т. Абилдаев, Б. Куаншалиев, А.М. Жантаева, Е.С. Байтиленова ЭКСПОРТ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОЙ ПРОДУКЦИЕЙ КАЗАХСТАНА В КИТАЙ: АНАЛИЗ НА ОСНОВЕ ИНДЕКС ВЗАИМОДОПОЛНЯЕМОСТИ.....	486
М.А. Канабекова А.Ж. Курмангаева, С.Н. Абиева ОСОБЕННОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ ГОСУДАРСТВЕННОГО БЮДЖЕТА РК.....	507
Ж.Ж. Кенжебай, Г.К. Мусаева, Б.К. Нурмаганбетова, А.А. Махфуз ОПТИМИЗАЦИЯ ТРАНСПОРТНО-ЛОГИСТИЧЕСКОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ ДЛЯ ПОВЫШЕНИЯ ТРАНЗИТНОГО ПОТЕНЦИАЛА МЕЖДУНАРОДНЫХ КОРИДОРОВ.....	520
А.Т. Кокенова, А.Р. Шалбаева, С.С. Таменова, Г.Н. Агабекова, Л.И. Жазылбек ГЛОБАЛЬНОЕ УПРАВЛЕНИЕ В РЕАЛИЗАЦИИ КОНЦЕПЦИИ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ: ПРАКТИЧЕСКИЙ ОПЫТ НА МЕЖГОСУДАРСТВЕННОМ УРОВНЕ.....	534
С.А. Нахипбекова, С.С. Ыдырыс, А.А. Кулбаева, М.А. Кулбаева, А.А. Сапарова ВЛИЯНИЕ СОЗДАНИЯ УМНОГО ГОРОДА НА УЛУЧШЕНИЕ СТАБИЛЬНОСТИ УРОВНЯ ЖИЗНИ НАСЕЛЕНИЯ.....	557
Ю.О. Ничкасова, К.Ж. Садвокасова, А.К. Алпысбаева ЦИФРОВЫЕ ТЕХНОЛОГИИ: ТРАНСФОРМАЦИЯ ФИНАНСОВОГО РЫНКА КАЗАХСТАНА.....	568
Н. Нурмухаметов, Ж. Булханрова, А. Ахметова, Э. Белоусова, Г. Саймагамбетова РАЗВИТИЕ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОГО КАПИТАЛА В УСЛОВИЯХ ИНТЕГРАЦИИ НАУКИ, ОБРАЗОВАНИЯ И БИЗНЕСА.....	585
Ж.Т. Рахымова, Н.Х. Маулина, А.Ж. Сугурова, А.К. Акпанов ВЛИЯНИЕ ЦИФРОВИЗАЦИИ НА СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕТОДОВ ФИНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТА.....	602
Б.С. Утегулова, С.Ф. Мажитов, А. Толымбек, М.Д. Уалтаев, Э.Д. Сайн ОСНОВНЫЕ ФАКТОРЫ ПРЕПЯТСТВИЯ РАЗВИТИЮ ТЕХНОЛОГИЧЕСКИХ И ВЫСОКО ТЕХНОЛОГИЧЕСКИХ ПРЕДПРИЯТИЙ.....	611
К. Халмурзаева, А. Тагай, Ж. Жуман, А. Хамзаева, К. Сыздыкова СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ МИРОВОГО КРАУДИНГОВОГО РЫНКА: ОПЫТ, МЕТОДОЛОГИЯ И ИССЛЕДОВАНИЯ.....	627
А. Шаримхан, Г.Н. Аппакова, Б.Х. Айдосова, Г.Е. Керимбек АКТУАЛЬНОСТЬ РАЗВИТИЯ НАЛОГОВОГО КОНСАЛТИНГА В КАЗАХСТАНЕ: ВЫЗОВЫ, ТЕНДЕНЦИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ.....	648
Юйци Мэн, Р.К. Ниязбекова, С.А. Илашева, Д.Д. Алипбаев, Г.А. Кадырова СОВРЕМЕННЫЕ ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ НЕФТЕДОБЫВАЮЩЕЙ ОТРАСЛИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН.....	660

CONTENTS

PEDAGOGYR

A.I. Azimbay, M.A. Sozer, S.Z. Ibadullayeva THE IMPORTANCE OF INTEGRATIVE LEARNING TECHNOLOGY FOR EXPANDING THE KNOWLEDGE OF THE FUTURE BIOLOGIST.....	7
A. Assainova, D. Abykenova, Zh. Aubakirova, R. Agavelyan, Zh. Kopeyev COMPUTER SCIENCE TEACHER IN INCLUSIVE CLASSROOMS: PERCEPTION OF THE IMPACT OF SCHOOL COMPUTER SCIENCE ON THE DEVELOPMENT OF STUDENTS WITH MENTAL DISABILITIES.....	21
U. Baimakhanova, N. Albytova, D. Nurgaliyeva, R.ZH. Mrzabayeva STRESS MANAGEMENT IN THE SOCIO-PEDAGOGICAL PROCESS AS PREVENTION OF PROFESSIONAL BURNOUT.....	36
Ye. Dossymov, Eser Selda, M. Nurizinova, Ye. Yedilbayev, B. Asanbek FEATURES OF THE USE OF DIGITAL RESOURCES IN TEACHING THE COURSE OF MECHANICS.....	48
G.T. Zhakupova, D.S. Baigunakov, A.B. Sakulova THE QUALITY CULTURE MODEL AT THE RESEARCH UNIVERSITY.....	63
B.K. Zharmenova, N.D. Andreeva, Sh.Sh. Khamzina, G.M. Makhanova FORMATION OF ECOLOGICAL AND PEDAGOGICAL COMPETENCIES IN THE TRAINING OF BIOLOGY TEACHERS AT THE UNIVERSITY.....	74
I.A. Zhubankuzova, G.A. Sugurzhanova FUNDAMENTALS OF INTEGRATED TEACHING OF PHYSICS AND INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN THE TRAINING OF FUTURE TEACHERS.....	89
M.N. Ibragimova, N.A. Tasilova, A.A. Sadykozha, P.N. Nuskabay ETHNIC PROBLEMS IN THE TERRITORY OF CENTRAL ASIA IN THE WORKS OF AMIR TEMUR AND THE TEMURIDS.....	100
A.K. Igibayev, A.S. Omarkhanova, N.K. Akitbaeva, A.K. Kozybayeva FORMATION FEATURES OF RISK MANAGEMENT IN HIGHER EDUCATION OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN.....	124
A. Issayev^{1*}, Y. Gelişli², A. Rakhymzhanov³, 2024 WAYS TO IMPROVE THE SUPERVISORY COMPETENCE OF FUTURE TRAINERS-TEACHERS.....	137
G. Ismailova, G. Grigorieva, K. Khasenova, A. Turikpenova, G. Darmenova ORGANIZATION OF METHODOLOGICAL WORK ON THE DEVELOPMENT OF FUNCTIONAL LITERACY FOR TEACHERS OF GENERAL EDUCATIONAL INSTITUTIONS (USING THE EXAMPLE OF THE DEVELOPMENT OF READING LITERACY).....	152
M. Kavakli, Zh.I. Issayeva, İ. Durmaz, PEDAGOGICAL BASES OF TEACHING THE KAZAKH LANGUAGE WITH FORMATION OF PERSONAL VALUE ORIENTATIONS.....	167
A.D. Kalimova, B.A. Zhekibayeva COMPONENTS OF FUTURE TEACHERS' READINESS FOR INTEGRATED LEARNING IN PRIMARY SCHOOLS.....	183
A.K. Kassymova, A.B. Medeshova, A.M. Bissengaliyeva, G.K. Khazhgaliyeva, I.M. Bapiyev COMPETENCE OF DISTANCE EDUCATION TEACHER.....	196
G. Klychniyazova PEDAGOGICAL APPROACHES TO PRONUNCIATION: INTEGRATING DIGITAL DIMENSIONS AND PSYCHOLOGICAL INSIGHTS IN TEXT-BASED LEARNING.....	210
B.U. Kuanbayeva, G.K. Zhusupkalieva, M.E. Rakhmetov, A.Zh. Iyarova, P. Schmidt EVALUATION OF THE EFFECTIVENESS OF PHYSICAL INTERACTIVE COMPUTER MODELS IN THE IMPLEMENTATION OF ONLINE LEARNING IN A MODERN SCHOOL.....	222

R.S. Myrzayev, A.Zh. Seitmuratov, K. Kanibaikyzy, A.A. Ibrayeva, A. Kuralbayeva, P.N. Nuskabay PROFESSIONAL ORIENTATION OF MATHEMATICAL TRAINING OF BACHELORS OF IT DIRECTIONS.....	234
G.K. Nurtayeva, V.O. Abdrasilova, R.R. Zhumabekova, G.E. Baidullayeva THE ROLE OF INDEPENDENT PREPARATION OF STUDENTS ON THE TOPIC “BIOPHYSICS OF THE CIRCULAR SYSTEM”.....	249
B.D. Orazov, Zh. Sydykova, F. Nametkulova, E. Tasbolat TRAINING OF FUTURE PHYSICS TEACHERS IN PEDAGOGICAL UNIVERSITIES.....	264
M.H. Ospanbekova, S.Zh. Turikpenova, R.K. Izmagambetova, P.K. Yertayeva, K.Sh. Temirkhanova INTEGRATING CHATGPT IN PRIMARY EDUCATION: OPPORTUNITIES AND CONSIDERATIONS.....	279
N. Ospanova, N. Tokzhigitova, G. Jarassova, C. Karaca, A. Sadykova METHODOLOGY FOR ORGANIZING HIDDEN ASSESSMENT BASED ON ELEMENTS OF GAMIFICATION.....	293
A. Sadvakassova, A. Dokuz, F. Kylyshbek RESEARCH OF THE CURRENT SITUATION OF TEACHING THE INTERNET OF THINGS TO FUTURE COMPUTER SCIENCE TEACHERS IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN.....	307
A.T. Samitova, G.T. Karabalaeva, K.R. Kalkeyeva THE ROLE OF PROFESSIONAL ORIENTATION IN CHOOSING A FUTURE PROFESSION FOR SCHOOLCHILDREN.....	321
Sh. Saparbaykyzy, U. Tulenova, Zh.A. Tajibayeva, R. Kerimbayeva, M.Y. Akmambetova THE SIGNIFICANCE OF THE FUTURE CHOICE OF A PROFESSIONAL IN THE SITUATION OF GLOBALIZATION.....	331
B.A. Sengerbekova, E.U. Bizhigitova, A.O. Dossimova, A.K. Aitzhanova, G.G. Ziyabekova EFL TEACHERS’ PERCEPTIONS OF INCLUSIVE EDUCATION IN SOUTHERN KAZAKHSTAN.....	348

EKONOMICS

S.N. Alpysbayeva, N.N. Zhanakova, Y.I. Tautenov, A.I. Tazabekov FISCAL CONSOLIDATION POLICY IN KAZAKHSTAN: IMPLEMENTATION PRIORITIES.....	357
E.S. Balapanova, A.T. Issaeva, D.O. Onaltayev, Zh.P. Smailova, R.E. Sagyndykova IMPORT SUBSTITUTION AS A FACTOR OF ECONOMIC DEVELOPMENT.....	373
A.S. Dzhanevizova, D.A. Amerzhanova, G.M. Mukhamedieva, L.G. Kirbasova, A.E. Akbaeva DIGITALIZATION OF HIGHER EDUCATION IN KAZAKHSTAN: PROBLEMS AND DEVELOPMENT PROSPECTS.....	386
N.E. Yessenholov, A.B. Kosherbayeva, E.S. Kylbayev, S.T. Kargabayeva THE ROLE OF SOCIAL MEDIA IN THE IMPLEMENTATION OF INNOVATION POLICY IN THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN.....	401
Zh.E. Yessilbayeva, S.K. Nauryzbekov, J.S. Tenizbaeva RISK AUDIT OF FINANCIAL INTERMEDIARIES AND THEIR MANAGEMENT IN THE CONTEXT OF DIGITALIZATION.....	416
G.G. Jamalova, G.U. Khajiyeva TRANSPORT AND LOGISTICS INFRASTRUCTURE OF KAZAKHSTAN: CURRENT STATE AND DEVELOPMENT POTENTIAL.....	429
N.B. Zharkinbayeva, B. Wolfs IMPROVEMENT OF METHODOLOGICAL PRINCIPLES OF ORGANIZATION OF A PROJECT TEAM IN MICRO-LEVEL ECONOMIC SYSTEMS.....	451

J. Juman, Du Bingham, A.V. Khamzayeva CURRENT STATE OF THE OIL AND GAS INDUSTRY IN KAZAKHSTAN.....	470
G.K. Iskakova, S.T. Abildaev, B. Kuanshaliev, A.M. Zhantaeva, Y. Baitinenova EXPORT OF AGRICULTURAL PRODUCTS OF KAZAKHSTAN TO CHINA: ANALYSIS BASED ON THE COMPLEMENTARITY INDEX.....	486
M.A. Kanabekova, A.Zh. Kurmantaeva, S.N. Abieva FEATURES OF THE FORMATION OF THE GOVERNMENT BUDGET OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN.....	507
Zh. Kenzhebay, G. Mussaeva, B. Nurmaganbetova, A. Mahfudz OPTIMIZING THE TRANSPORT AND LOGISTICS INFRASTRUCTURE TO INCREASE THE TRANSIT POTENTIAL OF INTERNATIONAL CORRIDORS.....	520
A.T. Kokenova, A.R. Shalbayeva, S.S. Tamenova, G.N. Agabekova, L.I. Zhazylybek GLOBAL GOVERNANCE IN THE IMPLEMENTATION OF THE CONCEPT OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT: PRACTICAL EXPERIENCE AT THE INTERSTATE LEVEL.....	534
S.A. Nakhypbekova, S.S. Ydyrys, A.A. Kulbaeva, M.A. Kulbaeva, A.A. Saparova THE IMPACT OF CREATING A SMART CITY ON IMPROVING THE STABLE STANDARD OF LIVING OF THE POPULATION.....	557
Y.O. Nichkasova, K.Z. Sadvokassova, A.K. Alpysbayeva DIGITAL TECHNOLOGIES: KAZAKHSTAN'S FINANCIAL MARKET TRANSFORMATION.....	568
N. Nurmukhametov, Zh. Bulkhairova, A. Akhmetova, E. Belousova, G. Saimagambetova INTELLECTUAL CAPITAL DEVELOPMENT IN THE CONTEXT OF INTEGRATION OF SCIENCE, EDUCATION AND BUSINESS.....	585
Zh. Rakhymova, N. Maulina, A. Sugurova, A. Akpanov THE IMPACT OF DIGITALIZATION ON THE IMPROVEMENT OF FINANCIAL MANAGEMENT METHODS.....	602
B.S. Utegulova, S.F.Mazhitov, A. Tolymbek, M.D. Ualtayev, Sain Emir MAIN FACTORS-OBSTACLES TO THE DEVELOPMENT OF TECHNOLOGY-INTENSIVE AND HIGH-TECH ENTERPRISES.....	611
K. Halmurzaeva, A. Tagay, J. Juman, A. Khamzayeva, K. Syzdykova COMPARATIVE ANALYSIS OF THE WORLD CROWDING MARKET: EXPERIENCE, METHODOLOGY AND RESEARCH.....	627
A. Sharimkhan, G. Appakova, B. Aidosova, G. Kerimbek THE RELEVANCE OF TAX CONSULTING DEVELOPMENT IN KAZAKHSTAN: CHALLENGES, TRENDS AND PERSPECTIVES.....	648
Yuqi Meng, R.K. Niyazbekova, S.A. Ilasheva, D.D. Alipbayev, G.A. Kadyrova CURRENT PROBLEMS AND PROMISING DIRECTIONS FOR DEVELOPMENT OF THE OIL PRODUCING INDUSTRY OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN.....	660

Publication Ethics and Publication Malpractice in the journals of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan

For information on Ethics in publishing and Ethical guidelines for journal publication see <http://www.elsevier.com/publishingethics> and <http://www.elsevier.com/journal-authors/ethics>.

Submission of an article to the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan implies that the work described has not been published previously (except in the form of an abstract or as part of a published lecture or academic thesis or as an electronic preprint, see <http://www.elsevier.com/postingpolicy>), that it is not under consideration for publication elsewhere, that its publication is approved by all authors and tacitly or explicitly by the responsible authorities where the work was carried out, and that, if accepted, it will not be published elsewhere in the same form, in English or in any other language, including electronically without the written consent of the copyright-holder. In particular, translations into English of papers already published in another language are not accepted.

No other forms of scientific misconduct are allowed, such as plagiarism, falsification, fraudulent data, incorrect interpretation of other works, incorrect citations, etc. The National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan follows the Code of Conduct of the Committee on Publication Ethics (COPE), and follows the COPE Flowcharts for Resolving Cases of Suspected Misconduct (http://publicationethics.org/files/u2/New_Code.pdf). To verify originality, your article may be checked by the originality detection service Cross Check <http://www.elsevier.com/editors/plagdetect>.

The authors are obliged to participate in peer review process and be ready to provide corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. All authors of a paper should have significantly contributed to the research.

The reviewers should provide objective judgments and should point out relevant published works which are not yet cited. Reviewed articles should be treated confidentially. The reviewers will be chosen in such a way that there is no conflict of interests with respect to the research, the authors and/or the research funders.

The editors have complete responsibility and authority to reject or accept a paper, and they will only accept a paper when reasonably certain. They will preserve anonymity of reviewers and promote publication of corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. The acceptance of a paper automatically implies the copyright transfer to the National Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan.

The Editorial Board of the National Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan will monitor and safeguard publishing ethics.

Правила оформления статьи для публикации в журнале смотреть на сайте:

[www: nauka-nanrk.kz](http://www.nauka-nanrk.kz)

ISSN 2518–1467 (Online),

ISSN 1991–3494 (Print)

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en>

Подписано в печать 29.04.2024.

Формат 60x881/8. Бумага офсетная. Печать - ризограф.

46,0 п.л. Тираж 300. Заказ 2.

РОО «Национальная академия наук РК»
050010, Алматы, ул. Шевченко, 28, т. 272-13-19